روزنامه شرق

دوشنبه ۱۹ اردیبهشت ۱۳۹۰ • ۵ جمادی‌الثانی ۱۴۳۲ • ۹ می ۲۰۱۱ • سال هشتم • شماره پیاپی ۱۲۴۱ • شماره ۳۱۷ دوره جدید • ۲۰ صفحه

روزنامه شرق

روزنامه سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، ورزشی صبح ایران

صاحب امتیاز و مدیر مسوول: مهدی رحمانیان

نشانی: میدان آرژانتین، خیابان زاگرس، پلاک ۹، ساختمان شرق، طبقه همکف

تلفن: ۲-۸۸۶۵۴۳۹۱ نمابر: ۸۸۸۸۰۷۱۹ تلفن آگهی‌ها: ۸۸۶۵۸۵۷۵

توزیع: شرکت پیام‌رسان پیروز تلفن: ۵-۶۶۱۸۲۱۳۰

چاپ: روزتاب/ جاده مخصوص کرج، نخ زرین شماره ۴ تلفن: ۴۴۵۴۵۰۷۷

www.sharghnewspaper.ir

تهران: اذان ظهر ۱۳:۰۱ اذان مغرب ۲۰:۱۷ اذان صبح فردا ۴:۲۸ طلوع آفتاب ۶:۰۴

بزرگداشت صد و پنجاهمین سالروز تولد «تاگور» در هند

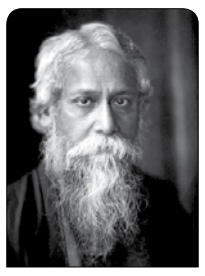

ایسنا: شنبه هفته جاری کشور هند صد و پنجاهمین سالگرد تولد «رابیندرانات تاگور» شاعر و نمایشنامه‌نویس برجسته هند را با شکوه هر چه تمام‌تر جشن گرفت. دولت هند بیش از یک سال وقت و هزینه صرف برنامه‌ریزی مراسم بزرگداشت اولین آسیایی برنده نوبل ادبیات کرده بود. به گزارش خبرگزاری فرانسه، این جایزه برای بزرگداشت تلاش‌های انسانی در جهت ترویج حس برادری و همبستگی بین‌المللی بنیان‌گذاری شده است.

سپهر

دیوارها

سیدشهاب‌الدین طباطبایی

■ خاطره‌ها حالا یکی یکی روی پرده چشم‌های خیس‌اش می‌آید و می‌رود. چشم‌هایش حالا که پیشانی‌اش را به دیوار تکیه داده، اجازه دارند خیس باشند. صبح روزی را دید که پشت اتاق عمل پیشانی‌اش را تکیه داده بود به دیوار و جوری که بقیه نبینند به چشم‌هایش اجازه داده بود که خیس باشند. تازه نامزدهایی که از آن روز به بعد به جای قدم زدن توی پارک و تفریح و خوش بودن، با هم بودن توی بیمارستان و مطب دکترهای جور و واجور را تجربه می‌کردند. از آن روز که زن تصادف کرده بود و او سرش را به دیوار بیمارستان تکیه داده بود و تازه چند روز از نامزدی‌شان گذشته بود، تقریبا هیچ وقت‌اش نفهمید که زندگی‌شان چطور گذشت و بعدها اصلا فکر می‌کرد زندگی همین گشت‌وگذار توی بیمارستان و مطب دکترهاست.

خوب که گشت‌هایشان را زدند. آن وقت دوباره سرش را تکیه می‌داد به دیوار یا ستونی که جلوی چشم‌های خیس و قرمزش را بگیرد. حالا بعد از چند سال با این دیوارها احساس نزدیکی و دوستی می‌کرد. دیوارهایی که سنگ صبورش شده بودند.

حالا دیوارهای خانه هم دوست‌های صمیمی او بودند. دیوارهای خانه اما روزی خیلی به کمک‌اش آمدند. او حالا واقعا دیوارها را دوست داشت. عادت کرده بود به دیوارها. دیوار اگر برای همه معنای جدایی و فاصله می‌داد، برای او چنین نبود. هرکجا دیواری پیدا می‌کرد، سرش را بر آن تکیه می‌داد. دیگر عادت کرده بود به دوستی با دیوارهایی که میزبان مهربان و بی‌توقع پیشانی‌اش بودند. بالاخره روزی رسید که دیوارها هم با او نامهربان شدند. دیوارهایی که حسرت همان روزهای تکیه دادن به دیوارها را بر دلش گذاشتند. به این دیوارها عادت نکرد، پیشانی‌اش را بر آنها تکیه نداد. بی‌آنکه سر بر دیوار بگذارد اجازه می‌داد که در حسرت همان روزها چشم‌هایش خوب خیس و قرمز شوند. حسرت روزهایی را می‌کشید که سر بر دیوار می‌گذاشت از تلخی زندگی. حسرت همان تلخی‌ها را می‌کشید. حالا که رسیده بود دوباره می‌توانست به دیوارها تکیه کند. راضی بود که دوباره می‌توانست.

زاویه

رهیافت‌هایی در حوزه‌های فرهنگ

محمد ضیمران

یکی از دستاوردهای معاصر در فلسفه و فلسفه قاره‌ای گرایش به نگاه‌های مبتنی بر دگرسانی و مغایرت است و پژوهندگان فلسفه قاره‌ای همواره فلسفه‌های هویت‌گرا را مورد انتقاد قرار داده‌اند. چه از دوران رواج فلسفه از ارسطو به بعد بحث اینهمانی یا هویت به تعبیر امروزی آن کلیه تاملات فلسفی را شکل می‌داده است اما آنچه از دهه ۷۰ میلادی به بعد در سرزمین فرانسه کسانی چون دریدا، دلوز، فوکو و لویناس دغدغه اصلی خود در مطالعات فلسفی قرار داده‌اند، نگاه به موارد مغایر و به اعتباری فهم و دریافت دیگری بوده است. به این معنا که آنها در تلاش بوده‌اند فلسفه‌های بنیادمحور و اصولگرا را به چالش گیرند و سعی کنند با نگاهی متفاوت، کلیه انحا و وجود هستی را بشناسند و این برخلاف فراداده‌های سنت امروزی است. چه در فلسفه غرب از دیرباز مبانی و معیارها اساس برهان‌های فلسفی را شکل می‌داده.

متفکران مورد اشاره این چارچوب را در هم کوبیده و در پی نظامی متفاوت در عرصه تفکر به سیر و سلوک پرداخته‌اند، به این معنا که فلاسفه متقدم همواره می‌کوشیدند اصول و مبادی غیرقابل تغییر را اساس بحث خود قرار دهند اما متفکران معاصر در پی آن بوده‌اند تا این مبانی را دست‌خوش نقد و تردید کرده و شیوه‌ها و رهیافت‌هایی را جانشین آن کنند. آنچه باوری را پایدار می‌کرد آن بود که در مورد آن تردید روا نیست حال آنکه این دسته از متفکران جدید تلاش کردند تا با ایجاد تردید این معیارها را به چالش گیرند.

این فلاسفه مدعی‌اند که اصول و مبانی یاد شده به هیچ روی از مصونیت تاریخی مبتنی بر تعیین و هویت برخوردار نیستند. چه فلسفه‌های اصول‌محور در پی آن بوده‌اند تا با طرح باورها و اعتقادات جازم و خدشه‌ناپذیر برهان فلسفی خود را مستدل جلوه دهند.

بدیهی است که نطفه این گونه شک و چالش در روش معروف دکارت نخستین‌بار پدیدار شد. شک دستوری او هرچیزی را که یقین و محرز نبود مورد تردید قرار می‌داد و سرانجام مفهوم سوژه شکاک را طرح کرد اما فلاسفه قرن بیستم همچون هوسرل راه تازه‌ای در پیش گرفتند و در سایه پدیدارشناسی زمینه‌ساز رهیافتی شدند که در فلسفه‌های اندیشمندانی چون فوکو، دریدا، مرلوپونتی، سارتر و دیگران پدیدار شد و به طور کلی یقین دیرین فلسفی کلا متزلزل شد. برای مثال یکی از دستاوردهای تحسین‌برانگیز فوکو اثبات این امر بود که باید راه را بر ساحت‌های نااندیشیده هموار کرد و بنابراین در همه آثار خود با به‌کارگیری روش دیرینه‌شناسی و تبارشناسی مسیر تازه‌ای را در فهم و دریافت فرآیندهای تاریخی، فرهنگی و اجتماعی هموار کرد و در این چارچوب با گذار از سنت‌های پایدار تاریخی نظریه‌ای را تحت عنوان آرایش گفتمانی مورد بحث قرار داد و در همین راستا بود که فاعل شناسا در فلسفه‌های قاره‌ای را از محوریت به درآورده و آن را به حاشیه راند و در عوض زبان و فرهنگ را به عنوان شکل‌بندی‌های گفتمانی مورد توجه قرار داد. بنابراین و به همین جهت این نگاه تازه را در پژوهش در حوزه سامان‌های فکری و نهادهای قدرت به کار بست.

بعدها هم روش تبارشناسی او دگرگونی‌های حاکم بر پروسه‌های گفتمانی در عرصه سیاست و فرهنگ را تحلیل کرد و نظام‌های جامع فلسفی در نظریه‌های مارکس، فروید و وبر را به چالش گرفت و اعلام کرد سامان‌های اندیشه محصول علل و رهیافت‌های متکثر و گاهی غیرقابل تشخیص است بنابراین هر سامان از انبوهی عوامل و عناصر نامرتب گرد آمده و بنابراین فهم هر پدیده بر پایه یک علت یا عامل قابل قبول نیست. بنابراین پیامدهای این بحث زمینه‌ساز نگاه‌های بدیع و پویا در عرصه‌های فلسفه، سیاست، اقتصاد و ادبیات شد. از این رو جا دارد که این گونه راهبردهای روشی در مطالعات فرهنگی، اجتماعی و سیاسی این سرزمین نیز به طور جدی مورد تامل و کاربرد قرار گیرد. چه این آموزه‌ها راه را به دریافت ساحت‌های تازه‌ای در عرصه‌های گوناگون هموار خواهد کرد.

کارتون خواب

علی درخشی

aderakhshi@yahoo.com

پیشنهاد

دعوت به چخوف‌خوانی در رکود کتاب‌های چاپ اولی

■ این روزها که کتاب‌های چاپ اول کمتر یا سخت‌تر مجال انتشار پیدا می‌کنند، کتاب‌های قدیمی‌تر فرصتی برای تجدید چاپ پیدا کرده و با ویرایش و طراحی جلد تازه وارد بازار کتاب می‌شوند. قرار است سه اثر مشهور از ادبیات روسیه نوشته ایوان تورگنیف و آنتوان چخوف در این هفته به چاپ برسد و از سوی انتشارات نگاه در نمایشگاه کتاب عرضه شود. «رودین» نوشته ایوان تورگنیف برای آنها که تاریخ ادبیات روس را می‌شناسند نام شناخته‌شده‌ای است. «رودین» را الک قازاریان ترجمه کرده که پیشتر توسط ناشران دیگر منتشر شده بود و اکنون انتشارات نگاه چاپی تازه از آن ارایه می‌دهد. از تورگنیف کتاب‌های دیگری هم در سال‌های گذشته به فارسی ترجمه شده است. اما این ناشر دو کتاب از آنتوان چخوف نمایشنامه‌نویس و داستان‌نویس شهیر روس را نیز در دست چاپ دارد که همین هفته وارد بازار خواهد شد. چخوف از جمله روس‌هایی است که از زمان معرفی‌اش در ایران تاکنون خوانندگان پرشمار و ناتمامی داشته است. نمایشنامه‌ها و داستان‌های کوتاه او بارها توسط ناشران مختلف به چاپ رسیده و در اختیار مخاطبان قرار گرفته است. حالا در آشفته بازار نشر و رکود کتاب‌های چاپ اول، انتشار کتاب‌های «دشمنان» با ترجمه سیمین دانشور و «بانو با سگ ملوس» ترجمه عبدالحسین نوشین خاطره دوران اوج ترجمه و تالیف را در ایران با حضور چهره‌هایی چون دانشور و نوشین تجدید می‌کند. هر دو این ترجمه‌ها متعلق به سال‌های دور است اما هم دانشور و هم نوشین ترجمه‌ای به دست داده‌اند که یگانه و تکرارنشدنی به نظر می‌رسد. سیمین دانشور که همین روزها ۹۰ سالگی‌اش را جشن گرفته، ترجمه نمایشنامه «باغ آلبالو» چخوف را هم در کارنامه دارد.

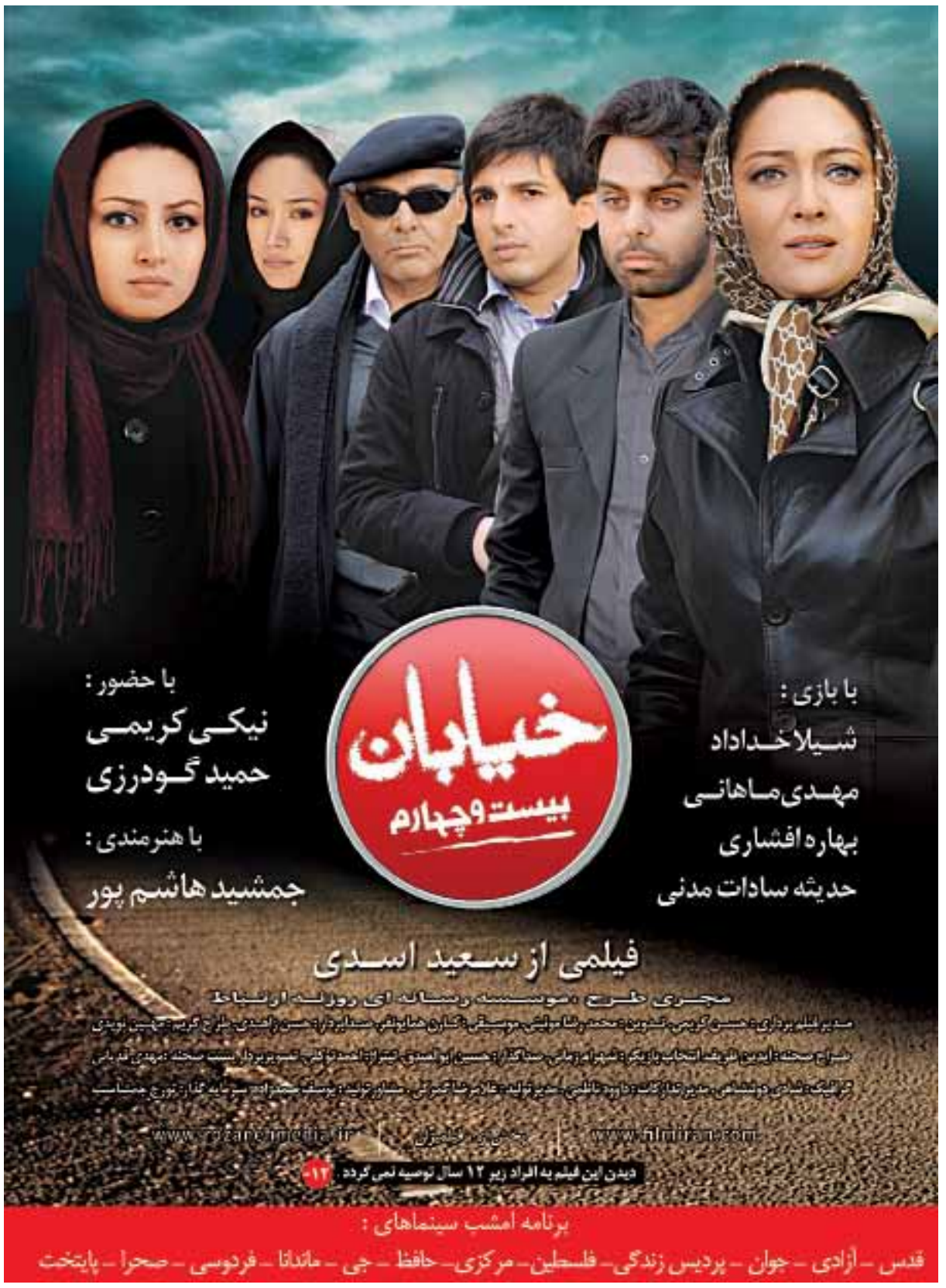

برداشت آخر

استقبال از اولین نمایشگاه سازهای ابداعی استاد

کرشمهٔ سازهای شجریان

ادامه از صفحه اول

خانواده شهر آشوب هم شبیه صراحی است؛ با این تفاوت که راحت‌تر ساخته می‌شود و حمل‌اش ساده‌تر است. می‌توان آن را «ساز سفر» نامید «شهبانگ» و «شهنواز» را از این دسته، می‌توان خیلی راحت به سفر برد و حمل و نقل آن ساده است.» این خواننده و سازنده‌ساز در پاسخ به سوال دیگر شرق که کدام ساز بیشترین وقت و فرصت را برده، اضافه کرد: «ساز سنتور بیشترین زمان ممکن را از من گرفت. خب من کار سازسازی را با سنتور آغاز کردم و ساختن این ساز دشواری‌های خاص خود را دارد.»

شجریان همچنین در ادامه گفت: «در کنار این سازهای خانواده که شامل هشت ساز می‌شود، من از صراحی یک سبو ساختم که مثل ویولن می‌توان آن را نواخت. سازهای مضرابی این نمایشگاه هم که ساغر، کرشمه، باربد و... هستند.»

به گفته وی، می‌توان در لابه‌لای سازهای سنتی، از این سازها استفاده کرد و خصوصا برای کار ارکسترنوازی از آنها بهره برد. استاد آواز ایران همچنین در پاسخ به پرسش دیگر شرق که چطور شده سفارش ساخت ساز را هم قبول کرده، اضافه کرد: «زندگی و معیشت یک هنرمند، بخش مهمی از حیات هنری اوست. وقتی هنرمند نتواند زندگی‌اش را از راه هنر بگذراند، مجبور است کارش را رها کند و سراغ شغل دیگری برود. بنابراین باید زندگی هنرمند تامین شود تا بتواند امروزی باشد.»

با کسی قهر نکرده‌ام

آخرین اجرای صحنه‌ای محمدرضا شجریان مربوط به سه سال پیش در تهران است. او بعد از آن دیگر در تهران روی صحنه نرفته، هر چند اخیرا در دوبی و نیز در آمریکا در قالب یک تور موسیقایی روی صحنه رفت. یکی از پرسش‌های مهم شرق در نمایشگاه شب گذشته از استاد آواز ایران، دلیل روی صحنه نرفتن او در زادگاهش بود. او در این‌باره و همچنین در مورد اینکه آیا اصولا با «صحنه» قهر کرده است یا نه، گفت: «با صحنه قهر نکرده‌ام. در واقع با کسی قهر نکرده‌ام. هر کجا که بتوانم کنسرت بدهم، این کار را می‌کنم. طی دو، سه سال گذشته در سازسازی فعالیت‌ام بیشتر بود، اما تاکنون شرایط اجرا در ایران برایم فراهم نشده؛ هر چند امیدوار هستم به زودی به صحنه بازگردم.

سازهای شجریان از نگاه دیگران

اغلب حاضران اهل فن در نمایشگاه شب گذشته، لب به تحسین سازهای شجریان گشوده بودند. رضا ژاله (سازنده سازهای ابداعی که خود در این عرصه نوآوری‌های مهمی دارد) درباره نمایشگاه سازهای این هنرمند به شرق گفت: «من شاهد نمایشگاه پربار و موفقی بودم. می‌دانم که روی تک تک این سازها، سال‌ها کار شده. البته هر اختراع و ابداعی کامل نیست و به مرور کامل می‌شود؛ با این حال می‌توانم بگویم سازهای به نمایش گذاشته شده در این نمایشگاه، عالی بود.»

مجید درخشانی (نوازنده تار و از اعضای گروه «آوا») هم درباره سازهای شجریان گفت: «چند سال است که با این سازها آشنا هستم. این سازها با وجود کمبودهای کارهای صوتی، در ارکسترهای ایرانی مناسب هستند.» درخشانی که همزمان با نمایشگاه قطعه «صدای تو» را در مورد سازهای شجریان روی پرده برده بود، خاصیت سازهای شجریان را در این دانست که «رنگ خوبی به ارکستر می‌دهند.» او هر کدام از سازهای به نمایش گذاشته را واجد ویژگی منحصر به فردی دانست؛ سازهایی چون سنتور آزمایشی و تحقیقاتی (۱۳۶۸)، سل کوک با چوب گردو (۱۳۸۰)، خاکوک (۱۱ خرک) از چوب ساج مربوط به سال (۱۳۸۷)، می کوک (۱۳۸۸)، شهر آشوب (۱۳۸۸)، شهنواز (۱۳۸۸)، شهبانگ (۱۳۸۸)، س کوک (۱۳۸۷)، کرشمه (۱۳۸۷)، باربد (۱۳۹۰) و «تندر» (۱۳۸۸).

رویداد

دو انتصاب جدید در تئاتر

■ **شرق:** طی حکمی از سوی حسین مسافر آستانه مدیر کل مرکز هنرهای نمایشی، رحمت امینی به سمت رییس شورای ارزشیابی و نظارت اداره کل هنرهای نمایشی و محمود عزیزی به عنوان دبیر پانزدهمین جشنواره بین‌المللی نمایش‌های آیینی سنتی منصوب شدند. رحمت امینی نمایشنامه‌نویس، کارگردان، مدرس (عضو هیات علمی دانشکده هنر و معماری) صاحب ده‌ها اثر در مقام نویسندگی، کارگردانی و تحقیق و پژوهش است.

از سوی دیگر چندی است که حضور محمود عزیزی به عنوان دبیر پانزدهمین جشنواره بین‌المللی نمایش‌های آیینی سنتی قطعی شده و این در حالی است که هنوز حکم دبیری وی رسانه‌ای نشده است. محمود عزیزی که سابقه تدریس، نمایشنامه‌نویسی و کارگردانی تئاتر را دارد، قرار است سکان هدایت جشنواره پانزدهم نمایش‌های آیینی سنتی را عهده‌دار شود. زمان زیادی به برگزاری این دوره از جشنواره باقی نمانده و انتظار می‌رود هر چه زودتر حکم دبیر جشنواره صادر شود تا سمت و سوی جشنواره و نگاه جشنواره پانزدهم مشخص شود. این در حالی است که چندی پیش زمزمه‌هایی از وجود تاخیر در برگزاری جشنواره شنیده می‌شد. معرفی دبیر جشنواره می‌تواند ثبات بیشتری را به روند برگزاری جشنواره پانزدهم نمایش‌های آیینی سنتی بدهد.